

**ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินคดีเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
คณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560¹**

ปิยะวัฒน์ พลันสังเกต²

จากการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินคดีเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินคดีเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และศึกษาถึงหลักการแบ่งแยกอำนาจและถ่วงดุลอำนาจ หลักการของการเลือกตั้ง หลักการทำให้สำนวนสอบสวนและการกลั่นกรองของพนักงานอัยการในคดีอาญา หลักการพิจารณาดีในระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน หลักการต่อสู้หรือโต้แย้งของกลุ่มความ แนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไขเยียวยาความเดือนร้อนเสียหายของผู้เสียหาย และแนวความคิดและหลักการใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกา จากการศึกษาทำให้ทราบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันมีเจตนารมณ์หลักเพื่อมุ่งพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย โดยมีสาระสำคัญที่จะปราบปราม การทุจริตและเปลี่ยนแปลงกระบวนการเข้าสู่อำนาจรัฐ โดยเฉพาะการปฏิรูประบบการเลือกตั้งเสียใหม่ให้มีความสุจริตและเที่ยงธรรม เพื่อให้ได้คนดีมีความสามารถเข้ามาบริหารบ้านเมือง อีกทั้ง มีการเพิ่มอำนาจให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยมุ่งเน้นกระบวนการตรวจสอบและควบคุม การใช้อำนาจรัฐให้มีประสิทธิภาพและโปร่งใส รวมถึงกระบวนการถอดถอนผู้ใช้อำนาจในทางมิชอบให้ออกจากตำแหน่ง อันเป็นภารกิจที่สำคัญของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการกลั่นกรองบุคลากรที่มีคุณภาพ และมีความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อเข้ามาบริหารประเทศให้ก้าวหน้าต่อไป ส่วนการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีการบัญญัติแบ่งกรอบอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งและศาลยุติธรรมไว้ อย่างชัดเจน โดยในช่วงก่อนประกาศผลการเลือกตั้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้ มีการเลือกตั้งใหม่หรือสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้เป็นการชั่วคราว และคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เป็นที่สิ้นสุด ส่วนภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินคดีเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ณฐ สันตาสว่าง และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จุฑามาศ นิสารัตน์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเพียงยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ แล้วแต่กรณี เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ส่วนศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดให้มีการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งแบ่งเป็น 2 กรณี คือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเลือกวุฒิสภาให้อยู่ในอำนาจของศาลฎีกา และกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นให้อยู่ในอำนาจของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค แล้วแต่กรณี

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า มีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 นับแต่กระบวนการจัดทำสำนวนโดยเริ่มต้นจากการสืบสวน สอบสวนข้อเท็จจริงและการทำสำนวนคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งเมื่อสำนวนไปยังศาลฎีกาจนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ยังคงมีประเด็นที่เป็นปัญหา ดังที่จะได้กล่าวต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาที่หนึ่ง การตรวจสอบถ่วงดุล การไต่สวนและการทำสำนวนฟ้องศาลในคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หากเกิดกรณีที่จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กฎหมายได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาได้โดยตรง หรือจะมอบหมายให้กรรมการการเลือกตั้ง หรือเจ้าพนักงานเป็นผู้ดำเนินการแทนก็ได้ โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวได้กำหนดให้ศาลฎีกานำสำนวนการสืบสวนหรือ ไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งมาใช้เป็นหลักในการพิจารณา แต่ทั้งนี้ให้ศาลมีอำนาจสั่งไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ กรณีดังกล่าวน่าพิจารณาได้ว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 ตั้งแต่ขั้นตอนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อการสืบสวน สอบสวนและไต่สวน จนถึงกระบวนการรวบรวมส่งสำนวนต่อขึ้นสู่ศาลเพื่อพิจารณาในคดีเลือกตั้ง เห็นว่าตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 ได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งในการทำสำนวนคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากเกินสมควร โดยไม่มีการตรวจสอบหรือถ่วงดุลอำนาจจากหน่วยงานอื่นใด ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับมาเพื่อรองรับความถูกต้องของเอกสารหลักฐานที่จะต้องใช้ประกอบสำนวนคดี ขั้นตอนของการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อใช้ในการประกอบสำนวน ซึ่งหากเปรียบเทียบกับการทำสำนวนไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่งในกรณีดังกล่าวเป็นทำสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในกรณีการดำเนินคดีทุจริตต่อหน้าที่หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ซึ่งถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งถูกชี้มูลกระทำผิดความผิดโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. หากพิจารณาจากบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว กฎหมายได้กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงาน สำนวนการไต่สวน เอกสาร พยานหลักฐาน

และความเห็น พร้อมสำเนาอิเล็กทรอนิกส์ไปยังอัยการสูงสุดภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิดิ เพื่อให้อัยการสูงสุดดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป จะเห็นได้ว่า ถือเป็นกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ประการหนึ่ง ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของอัยการสูงสุดเป็นผู้ทำการตรวจสอบสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก่อนที่จะมีการดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สำหรับการสำนวนคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งหากขึ้นสู่ศาลแล้ว ล้วนส่งผลถึงการพิจารณาพยานหลักฐานในชั้นศาล หากศาลฎีกามีคำพิพากษาสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ถือว่าบุคคลนั้น ได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ถึงอนาคตทางการเมืองของตนเอง ดังนั้นการตรวจสอบถ่วงดุลการทำสำนวนถือเป็นกระบวนการกลั่นกรองที่มีความสำคัญ ต้องเชื่อมั่นในกระบวนการคัดกรองพยานหลักฐานว่าได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องครบถ้วนดีแล้ว แต่โดยกฎหมายของประเทศไทยเนื่องจากกฎหมายได้ให้อำนาจในการสืบสวน สอบสวนมากเกินไปจนสมควร กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานอาจไม่เป็นไปโดยความโปร่งใส

ประเด็นปัญหาที่สอง การยื่นคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรณีสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราว 1 ปี ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง นั้น เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการอัน เป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้นเป็นการชั่วคราวมีกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง และในกรณีที่ผู้สมัครได้คะแนนอยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้งให้ตั้งยกเลิกการเลือกตั้งและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวเป็นที่ที่สุด ซึ่งกรณีการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการยื่นคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรณีสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราว 1 ปี ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (คดีใบส้ม) ในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมาเมื่อปี พ.ศ. 2562 มีคดีเกิดขึ้นเพียงคดีเดียวเท่านั้น คือตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4209/2563 เป็นกรณีของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 8 จังหวัดเชียงใหม่ และได้รับคะแนนสูงสุด ถูกกล่าวหาว่ามอบเงินจำนวน 2,000 บาท และนาฬิกาข้อมือ 1 เรือน แก่พระภิกษุที่เป็นประธานพิธีสงฆ์ในงานทอดผ้าป่าสามัคคี ในท้ายที่สุดศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง วินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงตามทางการไต่สวนยังรับฟังไม่ได้ว่า ผู้คัดค้านถวายเงินจำนวน 2,000 บาท แก่พระภิกษุสงฆ์ เมื่อฟังว่าผู้คัดค้านไม่ได้กระทำความผิดตามคำร้องแล้ว จึงพิพากษาให้ยกคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4209/2563 เห็นว่า เมื่อเกิดกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งได้มีการยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาด และผลต่อมาภายหลังปรากฏว่า ศาลฎีกามีคำพิพากษาในภายหลังว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ถูกกระงับสิทธิไม่ได้กระทำความผิดตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้อง เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัคร

และพิพากษายกคำร้อง แต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวก็มีอาจลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งใหม่ได้และสิทธิที่จะได้รับเลือกตั้งจากการเลือกตั้งครั้งที่ถูกยกเลิก อีกทั้ง คณะแนบเสียงจากประชาชนที่ได้รับจากการเลือกตั้งครั้งที่ถูกยกเลิกก็ไม่สามารถนำมาคำนวณเพื่อหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองพึงมี และจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองจึงได้รับอีกด้วย ทั้ง ๆ ที่ศาลพิจารณาพิพากษาแล้วว่า มิได้กระทำความผิดตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัย ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมาก ต่อทั้งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ต่อพรรคการเมืองที่ผู้นั้นสังกัด และต่อสิทธิในการเลือกตั้งของประชาชน ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย สำหรับในเรื่องของการชดเชยความเสียหายกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยว่าผู้ถูกกล่าวหามีความผิด ต่อมาผู้สมัครรับเลือกตั้งได้มีการยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาด และภายหลังปรากฏว่าศาลฎีกามีคำพิพากษาว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ถูกระงับสิทธิไม่ได้กระทำความผิดตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น และพิพากษายกคำร้อง ซึ่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 ไม่ได้มีการกำหนดการเยียวยาความเสียหาย กรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาถูกตัดสินจากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผลให้ถูกระงับสิทธิและต่อมาจะปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้กระทำความผิดตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัย ประเด็นนี้น่าพิจารณาต่อไปว่าในเรื่องของการกำหนดการชดเชยความเสียหายแก่ผู้ถูกกล่าวหานั้น กฎหมายควรกำหนดการชดเชย เยียวยาความเสียหายซึ่งมีผลกระทบโดยตรงมาจากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพียงใด เพื่อที่จะชดเชยความเสียหายต่อผู้ถูกกล่าวหา

ประเด็นปัญหาที่สาม การบัญญัติให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาในคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นที่สุด ซึ่งปัจจุบันระบบการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกาของประเทศต่างๆ แบ่งพิจารณาได้เป็น 2 ระบบคือระบบสิทธิและระบบอนุญาต แต่สำหรับในประเทศไทยนั้น จะใช้ระบบสิทธิเป็นหลัก ซึ่งหมายถึง ระบบของการอุทธรณ์ฎีกาที่เปิดโอกาสให้คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้อย่างกว้างขวาง โดยถือว่าการอุทธรณ์ฎีกาเป็นสิทธิของคู่ความ ส่วนการห้ามอุทธรณ์ฎีกา นั้น จะเป็นข้อยกเว้น ปัจจุบันประเทศไทยก็มีการนำระบบอนุญาตมาใช้ในคดีแพ่ง และในคดีพิเศษต่างๆ ในคดีแพ่ง โดยถือว่าการอุทธรณ์ฎีกานั้นเป็นที่สุดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 244/ 1 หากคู่ความประสงค์จะยื่นฎีกาก็ต้องได้ยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาจากศาลฎีกาก่อน หากพิจารณาจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 138 และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มิได้กำหนดให้ผู้ต้องได้รับผลกระทบจากคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาซึ่งถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิอุทธรณ์ต่อไปได้ จึงต้องถือว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาในคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในกรณีดังกล่าวถึงที่สุดแล้ว

ไม่อาจโต้แย้งหรือคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าวได้ จากกรณีดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกรณีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 195 วรรค 4 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 มาตรา 60 กำหนดว่า คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา โดยให้สิทธิแก่คู่ความทุกฝ่ายสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาได้ ทั้งเมื่อพิจารณาถึงโทษซึ่งผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดนั้นมีผลร้ายแรง ไม่ว่าจะเป็นโทษที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้ง การเสียไปซึ่งสิทธิในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวมถึงอาจต้องโทษทางอาญาซึ่งมีกำหนดโทษจำคุกสูงสุดถึง 10 ปี นำพิจารณาต่อไปว่า โทษซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้รับนั้นเมื่อเทียบกับสิทธิในการอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยของศาลฎีกาเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์นั้นเพียงพอหรือไม่ กรณีดังกล่าวมาข้างต้นผู้เขียนเห็นควรให้สิทธิแก่บุคคลผู้ได้รับผลกระทบจากคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาเกี่ยวกับคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้มีสิทธิอุทธรณ์โต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาในกรณีดังกล่าว เฉกเช่นเดียวกับการดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 195 วรรค 4 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 มาตรา 60 เพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม ควรมุ่งไปกับการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้บุคคลที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายเลือกตั้งได้รับบทลงโทษ ก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย และยังเป็นการปรามไม่ให้บุคคลกระทำการฝ่าฝืนต่อกฎหมายเลือกตั้ง และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ต่อการทำหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสอบถ่วงดุล การได้สวนและการทำสำนวนฟ้องศาลในคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเด็นที่ได้ทำการศึกษา โดยนำโดยนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 226 วรรคหนึ่งและวรรคสอง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 มาตรา 44 วรรคสาม มาแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

จากเดิม “เมื่อมีกรณีที่จะต้องร้องขอต่อศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้คณะกรรมการมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ได้โดยตรง หรือจะมอบหมายให้กรรมการหรือเจ้าพนักงานตามมาตรา 42 เป็นผู้ดำเนินการแทน

คณะกรรมการก็ได้ และให้ศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ แล้วแต่กรณี นำสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนของ คณะกรรมการมาใช้เป็นหลักในการพิจารณา แต่เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมให้ศาลมีอำนาจสั่งไต่สวน ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้”

แก้ไขเป็น “เมื่อมีกรณีที่จะต้องร้องขอต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอน สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ส่งสำนวน การสืบสวนหรือไต่สวน เอกสาร พยานหลักฐาน และความเห็น พร้อมสำเนาอิเล็กทรอนิกส์ไปยังอัยการสูงสุด ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิมีมติ เพื่อให้อัยการสูงสุดดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา

เมื่ออัยการสูงสุดได้รับสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนไว้แล้ว ให้อัยการสูงสุดดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำนวน

ในกรณีให้อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ ให้แจ้ง คณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยระบุข้อไม่สมบูรณ์ให้ครบถ้วนในคราวเดียวกัน ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับเรื่อง ในกรณีนี้ ให้อัยการสูงสุดและคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตั้งคณะกรรมการร่วมฝ่ายละเท่ากัน โดยมี ผู้แทนจากแต่ละฝ่ายไม่เกินฝ่ายละห้าคน ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการ รวบรวมพยานหลักฐานให้สมบูรณ์ รวมทั้งดำเนินการอื่นใดให้สำนวนการไต่สวนครบถ้วนสมบูรณ์ให้แล้วเสร็จ ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง เพื่อส่งให้อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาต่อไป”

2. เพื่อความเป็นธรรมต่อตัวผู้ถูกกล่าวหา และเพื่อเป็นการป้องกันกรณีอาจเกิดความล่าช้าในการ พิจารณา โดยการแก้ไขเพิ่มเติมบทกฎหมายโดยกำหนดกรอบระยะเวลาในการพิจารณาของศาลฎีกาเพื่อทำการ วินิจฉัยไว้อย่างชัดเจน พร้อมกำหนดในเรื่องของการชดเชยความเสียหายไม่ว่าจะทั้งในส่วนของการคณะกรรมการ การเลือกตั้งหรือในส่วนของผู้ถูกกล่าวหา ทั้งนี้ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยความชอบธรรมให้แก่ผู้แทนที่ ได้รับการเลือกตั้งนั้นอย่างไร้ข้อกังขา จึงเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดให้มีขั้นตอน การตรวจสอบในเรื่องของการพิจารณาและการวินิจฉัยเพื่อก่อนทำคำสั่งใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการกระทบสิทธิ ต่อผู้ถูกกล่าวหาในประเด็นที่ได้ทำการศึกษา โดยนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 225 วรรคสอง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 132 วรรคสอง มาแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

จากเดิม “คำสั่งของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นที่สิ้นสุด”

แก้ไขเป็น “เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาได้ใช้สิทธิทางศาลควบคู่ไปพร้อมกัน ก่อนที่จะตัดสิทธิผู้ถูก กล่าวหาโดยให้รอผลคำวินิจฉัยจากศาลฎีกาก่อนที่จะมีคำสั่งระงับสิทธิการสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกกล่าวหา และให้ถือว่าคำวินิจฉัยของศาลฎีกาถือเป็นที่สุด เพื่อความเป็นธรรมต่อตัวผู้ถูกกล่าวหา

เพื่อเป็นการป้องกันกรณีอาจเกิดความล่าช้าในการพิจารณาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทกฎหมายโดยกำหนดกรอบระยะเวลาในการพิจารณาของศาลฎีกาเพื่อทำการวินิจฉัยไว้อย่างชัดเจน

พร้อมกำหนดในเรื่องของการชดเชยความเสียหายไม่ว่าจะทั้งในส่วนของการกรรมการการเลือกตั้งหรือในส่วนของผู้ถูกกล่าวหา”

3. เพื่อให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหา และเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการใช้สิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยของศาลฎีกา อย่างเช่นเดียวกับวิธีการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 195 วรรค 4 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 มาตรา 60 จึงเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในประเด็นที่ได้ทำการศึกษา โดยนำรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 226 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 138 มาแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “พิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง ให้อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งมีคำพิพากษา

การวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ให้ดำเนินการโดยองค์คณะของศาลฎีกาซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาหรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาซึ่งไม่เคยพิจารณาคดีนั้นมาก่อน และได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจำนวนเก้าคน โดยให้เลือกเป็นรายคดีและเมื่อองค์คณะของศาลฎีกาดังกล่าวได้วินิจฉัยแล้ว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา”

เอกสารอ้างอิง

จันทจิรา เอี่ยมมยุรา, และคนอื่นๆ รายงานการวิจัย เรื่องการพัฒนาระบบการจัดการคดีการเมืองในศาลยุติธรรม.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลยุติธรรม, 2556.

ชิน โชติ มณีปิ่นดี. ปัญหากระบวนการทางกฎหมายในการพิจารณาคดีเลือกตั้งท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร

มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพายัพ, 2563.

ฐาณู ศิริยุทธวัฒนา. การคัดค้านผลการเลือกตั้งโดยผู้มีสิทธิเลือกตั้ง. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, 2561.

ทวนชัย โชติช่วง. ปัญหาทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2561. การศึกษาอิสระนิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2561.

พหลวัฒน์ อินทรบุญสม. มาตรการทางกฎหมายในการแก้ปัญหาคดีเลือกตั้งของประเทศไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร,

พหลวัฒน์ อินทรบุญสม. มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินคดีเลือกตั้งของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2564.

ไพโรจน์ วายุภาพ. คำอธิบายศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบและวิธีพิจารณาคดีทุจริต. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร พิมพ์ครั้งที่ 2, 2562.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. การสืบสวนสอบสวนเรื่องร้องเรียน การได้สวนการคัดค้านการเลือกตั้ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2561.